

Pe marginea cutiei de pantofi

Getta Neumann

Poveștile istorico-eseistice ale lui Daniel Vighi au stârnit în mine vechi amintiri de pe vremea când am lucrat scurt timp la Biblioteca Academiei și o ascultam cu admirație și ușoară teamă pe Lila Deleanu, autoarea fișelor din acele cutii de pantofi care au inspirat autorul.

Printre istoriile cu parfumul vremurilor trecute și pitorescul personajelor și anecdotelor inedite s-ar potrivi și istoria Deleanu – Rabinovici – Popper, dacă cineva s-ar încumeta să reconstituie parcursul acestor familii. Dr. Mișu Deleanu era cunoscut pentru cât de ager și capabil era, din nefericire și pentru obiceiuri pe care Povestașul lui Daniel Vighi le practicase în tinerețe. Lila Deleanu, de o inteligență scilipitoare și cu cultura temeinică specifică intelectualității rusești se refugiase cu părinții ei din Chișinău, cândva în timpul răzoiului. De domnul Popper care a lucrat un timp la Comunitate îmi amintesc ca de un domn demn și elegant, iar doamna Popper mi-a vorbit în câteva dăți despre literatura rusă și am citit împreună scrisoarea Tatianeii din Evgheni Oneghin. Locuința pe o străduță în spatele Sinagogii din Fabric, era ticsită cu cărți. Doamna Popper m-a primit odată în capot, nu aranjată cu gust ca de obicei. Făcuse menajul toată ziua și nu a mai avut timp să se schimbe. S-a scuzat povestindu-mi un banc rusesc. Nevasta unui mujic a curățat toată casa, era lună. Vine mujicul acasă, se uită împrejur, totul e curat... Ce să faci ? Scuipă pe nevastă ! Singurul loc care nu era curat !

Mi-a rămas în minte această anecdotă, dovadă că povestioarele se întipăresc mai durabil decât orice alte date și informații, lucru bine știut de Daniel Vighi care navighează între trecut și prezent, descoperind tipare și purtări recurente, povestește în limbajul uneori al unui cronicar de demult, alteori în jargonul savuros din zilele noastre și îndrumă spre porți către tărâmurile nebătătorite. Așa am aflat că Saadia Gaon a apărat iudaismul rabinic în sec. X opunându-se vehement karaiților, iar Aron Chorin (1766 – 1844), rabin la Arad din 1789, a fost un pionier al reformei religioase, contribuind semnificativ la înființarea curentului neolog care s-a bucurat de mare succes la Timișoara. Gândirea lui s-a înscris în atmosfera epocii, când, în 1867, s-a declarat emanciparea evreilor în monarhia dualistă austro-ungară. Tot cărții datorez faptul că am răsfoit din nou prin cărticica rabinului Dr. Singer Jakab, *Temesvari rabbik*, unde am dat de fotografia pietrei funerare a lui Assael Azriel (vezi mai jos).

În ediția viitoare avem plăcerea să publicăm încă un capitol al acestei cărți care ne poartă spre visare și reflecție.

A LEGREGIBB SÍRKŐ 1636 ÉVRŐL, A 2500 TEMETŐBEN TROTT.
ASSAEL AZRIEL